

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

DOI: 10.14456/jdl.2024.15

การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก

Promoting the Public Service in the Buddhist Way According to the Nipata Jataka

มณีรัตน์ มีจันเพชร¹ และพระศรีวินยาภรณ์^{2*}Maneerat Meechanphet¹ & Phrasrivinayaporn^{2*}

ARTICLE INFO

Name of Author:

1.มณีรัตน์ มีจันเพชร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.Maneerat Meechanphet

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Email: maneerat1960@gmail.com

Corresponding Author*:

2. พระศรีวินยาภรณ์, ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. Dr. Phrasrivinayaporn

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

Email: sairoung.dan@mbu.ac.th

คำสำคัญ:

การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์; วิถีพุทธ; นิบาตชาดก

Keywords:

Public Service; Buddhist Way; Nibata Jataka

Article history:

Received: 25/11/2023

Revised: 07/01/2024

Accepted: 25/02/2024

Available online: 27/03/2024

How to Cite:

Meechanphet, M., & Phrasrivinayaporn. (2024). Promoting the Public Service in Buddhist Way According to the Nipata Jataka. *Journal Dhamma for Life*, 30(1), 175-185.

ABSTRACT

The objectives of this research are as follows: 1) To investigate the role of public service in society. 2) To examine the Nipat Jataka and its relevance to public service. 3) To integrate the principles of promoting public service in accordance with the Nibat Jataka into the Buddhist approach. 4) To propose guidelines and knowledge regarding an "Integrated Model for Promoting Public Service in the Buddhist Way according to the Nibat Jataka."

This qualitative research study involved document analysis and in-depth interviews with 16 monks or individuals. The collected data were analyzed to summarize the research findings and generate knowledge about the integrated model for promoting public service in line with the principles of the Nibat Jataka. The research findings revealed the following aspects of serving public welfare in society: 1) Serving public welfare for oneself. 2) Serving public welfare for others. 3) Serving public welfare for society as a whole. The Nipat Jataka offers Dhamma principles that promote public service across these three areas: 1) Public service concerning oneself is encouraged through the Brahmavihara principle. 2) Public service toward others is promoted with the Sangha Vattu principle. 3) Public service for society is advocated with the principle of goodwill. Integrating these principles from the Nibat Jataka into public service across all three societal aspects entails having a compassionate heart, addressing issues rather than remaining silent, exerting efforts to assist, and actively participating in supporting society. The knowledge acquired from this research has led to the development of an integrated model for promoting public service in the Buddhist tradition, known as the "LCHC" Model: LCHC stands for Loving kindness (L), Compassionate mind (C), Helping societies (H), and Co-operation (C).

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคม 2) เพื่อศึกษานิบาตชาดกที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 3) เพื่อบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก 4) เพื่อเสนอแนวทางและองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึก 16 รูป/คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วสรุปผลการวิจัยเพื่อนำเสนอและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก

ผลการวิจัยพบว่า การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคมแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง 2) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น 3) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคม นิบาตชาดกที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มีหลักธรรมที่ส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเองส่งเสริมด้วยหลักพรหมวิหาร 2) ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่นส่งเสริมด้วยหลักสังคหวัตถุ 3) ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคมส่งเสริมด้วยหลักกัลยาณมิตร นำหลักธรรมที่ปรากฏในนิบาตชาดกที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ไปบูรณาการกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคมทั้ง 3 ด้าน โดยมีกระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ คือมีจิตเมตตา พบปัญหาไม่นิ่งดูดาย ขวนขวายช่วยเหลือ ร่วมจุนเจือสังคม องค์ความรู้ที่ได้ คือรูปแบบบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก เรียกว่า “LCHC” Model หมายถึง มีจิตเมตตา (L = Loving kindness) พบปัญหาอย่านิ่งดูดาย (C = Compassionate mind) ขวนขวายช่วยเหลือ (H = Helping societies) ร่วมจุนเจือสังคม (C = Co-operation)

บทนำ

พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกทรงปรารถนาให้ชาวโลกอยู่เย็นเป็นสุข พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ มีความเกื้อกูลกัน สงเคราะห์กัน ช่วยเหลือกันตามหลักสังคหวัตถุ (อง.จตุกก.21/32/32) (การศาสนา, 2525) ซึ่งเป็นหลักแห่งการเหนี่ยวรั้งใจคน ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ทำให้เกิดเมตตาธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องอาศัยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าต่างคนต่างอยู่ชาวโลกจะเดือดร้อน มวลมนุษยชาติจะดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบาก

การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในลักษณะ กิจกรรมอาสาพัฒนา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่ตนเองและคนในสังคม เพื่อแสดงถึงการทำความดี การเสียสละต่อสังคม การปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละต่อตนเองและส่วนรวม ปัจจุบันนิยมเรียกว่า “จิตอาสา” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นประเด็นสำคัญในการส่งเสริมปลูกฝังและพัฒนาจิตสำนึกในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีจิตสำนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมถึงการใช้และการรักษาสีงของที่เป็นของส่วนรวม ในรูปแบบการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง 2) ด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น 3) ด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับสังคม

วัตถุประสงค์

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก” นี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นหลัก ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคม
2. เพื่อศึกษานิบาตชาดกที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
3. เพื่อบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก”

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย โดยมุ่งศึกษาแนวทางการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก ซึ่งได้วางขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

- 1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย ชุด 91 เล่ม ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 8 พ.ศ.2557
- 2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และงานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการศึกษาวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาประเด็นตามวัตถุประสงค์ และในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 รูป/คน ดังนี้

- 1) ศึกษาด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคม
- 2) ศึกษาด้านหลักธรรมคำสอนในนิบาตชาดกที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

3) ศึกษาวิเคราะห์การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก ด้วยหลักคำสอนเรื่องด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น ด้านการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับสังคม เพื่อนำมาประยุกต์บูรณาการให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในสังคม ให้มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างยิ่ง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก” นี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย ชุด 91 เล่ม ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย และเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 รูป/คน แล้วสรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อ 1 มีวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา หนังสือ งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ข้อ 2 มีวิธีการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล จากเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา ผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ข้อ 3 มีวิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นเนื้อหา และรูปแบบการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก นำมาบูรณาการข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 กับ ข้อ 2 ที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการรวบรวมข้อมูล ไปปรับรูปแบบด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

วิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์จำนวน 16 รูป/คน ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน 2) ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่มีการยอมรับในสังคม จำนวน 9 รูป/คน 3) นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 2 คน

สรุป การวิจัยครั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แล้วจัดลำดับความสำคัญและที่มา เพื่อแยกประเภทของข้อมูลทั้งหมด การศึกษาข้อมูลที่ได้จากการศึกษานิบาตชาดก เล่มที่ 55 - 64 นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย ผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันในแต่ละบท การศึกษาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก นำไปขอคำปรึกษา และคำแนะนำจากที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษาร่วมและคณะกรรมการควบคุมคุณภาพ เพื่อนำผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ให้ได้เป็นโมเดลองค์ความรู้ของการวิจัย และนำเสนอผลของการ

วิจัยตามประเด็นที่ศึกษาด้วยวิธีบรรยายโวหารในเชิงพรรณนาตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก

นิบาตชาดกเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การนำนิบาตชาดกมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มีจิตใจที่เป็นปัญญาที่สงบ คือมีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นตัวพัฒนาตน การบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิธีพุทธตามแนวนิบาตชาดก แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

2. การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ควรมีหลักธรรมพรหมวิหาร และมีองค์ประกอบดังนี้ ด้านคุณสมบัติ ได้แก่ การมีวินัย ความเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านหลักธรรม ได้แก่ คุณธรรมภายในและการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น ด้านกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ได้แก่ มีความเข้าใจผู้อื่น มีจิตที่ไม่นิ่งดูดายต่อความทุกข์ยากของผู้อื่น และมีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม การบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเองที่ปรากฏในนิบาตชาดก จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องวันฉัตรมงคล ว่าด้วยผู้ไม่เกียจคร้าน มุ่งส่งเสริมการปลูกฝังอบรมตนเอง ให้มีคุณธรรม อบรมเรื่องศีลธรรม 2) เรื่องทุมเมธชาดก ว่าด้วยคนโง่ถูกบูชาเพราะคนอธรรม มุ่งส่งเสริมให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์จะต้องมีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน มีความประพฤติปฏิบัติตนตั้งมั่นในบารมีทุกขบารมีสุขแก่สาธารณชน 3) เรื่องราโชวาทชาดก ว่าด้วยวิธีชนะ มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะของผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ควรมีหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีศีลธรรม มีวาจาสุภาพอ่อนโยน สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของรองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า “ชาดกแต่ละเรื่องเล่าถึงการทำความดีเว้นชั่ว การไม่ทำชั่วเป็นความดีอย่างหนึ่ง ลักษณะการทำสาธารณประโยชน์ทำอะไรบ้าง ทำอย่างไร ทำดีในเรื่องนั้น ๆ และด้วยวิธีนั้น ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้ทำความดีมีคุณธรรมอย่างไร การศึกษาชาดกแต่ละเรื่องมีคุณธรรม เช่น มีเมตตา มีจาคะ มีขันติ มีวิริยะ มีปัญญา”

3. การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น ควรมีหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และเป็นหลักธรรมของการสังคม สงเคราะห์ บูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่นที่ปรากฏในนิบาตชาดก จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องตณฺฑลนาฬิชาดก ว่าด้วยราชาข้าวสาร มุ่งส่งเสริมผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่น ทั้งผู้น้อยและผู้ใหญ่โดยเสมอภาค ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรม มีความยุติธรรม 2) เรื่องทิวาหนชาดก ว่าด้วยพระเจ้าทิวาหนะ มุ่งส่งเสริมให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ควรประพฤติปฏิบัติตน ให้เป็นที่เคารพเลื่อมใสของผู้อื่น เคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้มีอัธยาศัยที่ดีงาม 3) เรื่องติริติวัจฉชาดก ว่าด้วยควรบูชาผู้มีพระคุณ มุ่งส่งเสริมให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ใช้วิธีแนะนำชักจูงให้ผู้อื่น มีความกตัญญูตเวที 4) เรื่องมั่งสชาดก ว่าด้วยวาทศิปปของคณขอ มุ่งส่งเสริมผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ด้านปิย

วาทาเป็นหลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น ควรมีหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยาและสมานัตตตา สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระธรรมกิตติเมธี, ดร. (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า “แนวทางสำหรับผู้ที่จะส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ต้องมีศิลปะการพูด มีเหตุผล” สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระวิศวกัทร มณีปัญญมฤต (สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2566) ได้กล่าวว่า “แนวทางการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแนวนิบาตชาดก ควรพิจารณาหาข้อธรรมะของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของพระโพธิสัตว์ ซึ่งเกิดประโยชน์กับคนหมู่มากและบำเพ็ญประโยชน์ด้วยปัญญา ดังนั้นการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแนวนิบาตชาดก หรือตามแนวทางการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ต้องยึดถือ บารมี 6 อิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 การให้ หรือการบำเพ็ญบารมีทั้งหมด โดยที่ปราศจากการยึดถือตัวเรา เขา จึงถือเป็นการบำเพ็ญบารมีอย่างแท้จริง โดยที่ไม่ได้เป็นประโยชน์ด้านกายภาพ หรือในด้านรูปธรรมอย่างเดียว แต่ให้ผลทางใจของผู้บำเพ็ญประโยชน์ด้วย ซึ่งส่งผลถึงนิพพานได้”

4. การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคัม ควรยึดหลักธรรม กัลยาณมิตรการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคัม ตั้งแต่กลุ่มคนในครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงกลุ่มคนในชาติ มุ่งส่งเสริมให้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยหลักกัลยาณมิตร สอดคล้องกับหลักธรรมในเรื่องอรรถประโยชน์ หมายถึง ผลที่มุ่งหมายอรรถะ 3 ระดับชั้น คือ 1) อัตตัตถะ ประโยชน์ตน 2) ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น และ 3) อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย หรือ ประโยชน์ร่วมกัน ที่เป็นผลเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเอง แก่ผู้อื่น แก่ชุมชน และแก่สังคัม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคัมที่ปรากฏในนิบาตชาดก จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่องอายาจิตกัตตชาดก ว่าด้วยการเปลื้องตน มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานความมั่นคงของประเทศชาติ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีการตื่นตัวโดยมีสติกำกับในการแสดงออกทางพฤติกรรมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ 2) เรื่องจุลลาลิงคชาดก ว่าด้วยเหตุวาทกัตตความพยายามของคนไม่ได้ การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เข้าพบเพื่อขอคำปรึกษา ขอคำแนะนำเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม 3) เรื่องอาทิตตชาดก ว่าด้วยการให้ทานกับการรับ มุ่งส่งเสริมให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อสังคมด้วยคุณธรรม 10 ประการ คือ 1) การให้ (ทาน) 2) ศีล 3) การบริจาค 4) ความซื่อตรง 5) ความอ่อนโยน 6) ความเพียร 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน 10) ความไม่ประพฤติดิฉัตรธรรม สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระมงคลธรรมวิธาน, ผศ. ดร. (สัมภาษณ์วันที่ 13 กรกฎาคม 2566) ได้กล่าวว่า “แนวทางในการบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแนวนิบาตชาดก การพัฒนาตน ไปสู่การบำเพ็ญประโยชน์ในภวภาคหน้าสู่ประโยชน์ของสังคัม บูรณาการนิบาตชาดกทั้ง 10 เรื่องโดยรวมของการบำเพ็ญประโยชน์นำไปสู่ประโยชน์กว้าง ๆ ต่อคนหมู่มาก ต่อหมู่คณะ ต่อสังคม การทำบุญที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ไม่จำกัดปริมาณ ไม่จำกัดเวลา เช่น การทำสะพาน เพื่อการสัญจรให้คนย่นระยะเวลาในการเดินทาง สูงขึ้นไป คือคุณธรรมสัมมาทิฐิ” สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน (สัมภาษณ์วันที่ 16 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า “การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแนวนิบาตชาดก เป็นแนวทางในการเติมเต็มซึ่งกันและกัน ให้กับ

สังคม ถ้าสังคมที่มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตรงตามเป้าหมาย ยึดแนวทางตามแบบนิบาตชาดก การให้บรรลุมงคลประสงค์ สภาพจิตใจของทั้งผู้ให้และผู้รับ จะได้รับความรู้สึกที่ดีต่อกัน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแบบนิบาตชาดกเป็นการบำเพ็ญประโยชน์อย่างมีเป้าหมาย มีขั้นตอน ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน การบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่จะทำให้เห็นจริงต้องประยุกต์ใช้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลยั่งยืน”

อภิปรายผล

มนุษย์จะอยู่เพียงลำพังตนเองไม่ได้จะต้องอยู่กันเป็นหมู่หรือเป็นสังคม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันป้องกันภัยอันตรายและช่วยกันแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่และเกิดสันติสุข ด้วยความเสียสละ มีวินัยในการอยู่ร่วมกัน รู้จักการวางตนตามบทบาทหน้าที่ กระทำความดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธที่ปรากฏในนิบาตชาดก เป็นการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในนิบาตชาดก มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. บูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ตามแบบนิบาตชาดกเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาตนเองให้มีจิตเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละ เป็นตัวอย่างที่ดี แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณสมบัติ ประกอบด้วย การมีวินัย ความเสียสละ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ด้านหลักธรรม ประกอบด้วยหลักธรรม 2 ประการคือ คุณธรรมภายในที่ได้รับการปลูกฝังด้านจิตใจและจริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกภายนอกด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น 3) ด้านกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ทำให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์แบบพื้นฐานที่ทุกสังคมพยายามสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ นั้น ตนเองจะต้องมีความรับผิดชอบ มีความเพียร มีความอดทนอดกลั้นเป็นจิตสำนึกที่ควรปลูกฝังตามสภาพสังคมไทย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว ด้วยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษราภรณ์ ตีแยว (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ขบวนการจิตอาสา: การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนเองของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า การขัดเกลาทางสังคม มีหลัก 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมรู้จักระเบียบวินัยและกฎกติกา รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม มีความเชื่อมั่นในตนเองและนับถือตนเอง รู้การแก้ปัญหา มีการตั้งเป้าหมายและการวางแผนตนเอง รวมถึงการจัดการตนเอง 2) ด้านจิตใจ มีสุขภาพทางอารมณ์ที่ดี มีความรักและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีการปฏิบัติตามแนววิถีพุทธ 3) ด้านสติปัญญา มีวิชาความรู้ ประกอบอาชีพในอนาคต ดังนั้นผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง บูรณาการด้วยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ ความเมตตา คือความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข ความกรุณา คือกุศลจิตที่ต้องการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ มุทิตา คือความพลอยยินดีต่อคุณงามความดี ความสำเร็จของผู้อื่น อุเบกขา คือเมื่อบำเพ็ญประโยชน์แล้ว ตนเองจะมีความสุข สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระธรรมกิตติเมธี, ดร. (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ต้องเป็นคนใจกว้าง

รู้จักการเสียสละ ทำให้ผู้อื่นได้รับผลดี สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน (สัมภาษณ์วันที่ 16 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า เมื่อตนเองเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบที่ดี จะทำให้คนอื่นทำตามแบบอย่าง จึงเป็นสาธารณประโยชน์ ยกตัวอย่าง ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นแบบอย่างการบำเพ็ญประโยชน์ส่วนตน เป็นแบบอย่างความพอเพียง ไม่ได้เอาเข้าตนเอง แต่เป็นการบำเพ็ญเพื่อสาธารณะ

2. บุรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น ตามแนวนิบาตชาดกเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ด้วยการให้ทาน ให้กำลังใจด้วยวาจาสุภาพ ช่วยเหลือผู้อื่นสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเมตตากรุณาและความห่วงใยผู้อื่น เพื่อให้เกิดการยึดเหนี่ยวทางจิตใจ คือการเกื้อกูลสงเคราะห์กัน บุรณาการด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อันควรปฏิบัติต่อผู้อื่น เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข มีความสงบร่มเย็น สอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป จินฉี (2557) เรื่อง “การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามอุดมคติของพระพุทธศาสนาถือเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือการเป็นมนุษย์ที่สามารถทำประโยชน์ตนเองให้ถึงพร้อมสมบูรณ์ และทำประโยชน์ผู้อื่นให้ถึงพร้อมเช่นกัน ได้แก่ การทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้บรรลุประโยชน์โดยสมบูรณ์ นอกจากเรื่องอรรถประโยชน์แล้ว ในพุทธศาสนายังมีคำ หรือหลักธรรมที่มีความหมายใกล้เคียงกับจิตสาธารณะอีกหลายคำ ได้แก่ คำว่า ทาน คือ การให้การแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ หรือการเสียสละสิ่งของต่าง ๆ ของตน หรือการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้วยความเต็มใจ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกัน เพราะการให้ทานเป็นพื้นฐานความดีของมนุษย์ชาติและเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ในการจรโลงสันติสุข สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพระวิศวกัทร มณีปัทมเกตุ (สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2566) ได้กล่าวว่า ในมหายานมีพระสูตรชื่อ วัชรปรัชญาปารมิตตา พระพุทธเจ้ารับสั่งต่อพระสุกิติว่า บารมีที่ประเสริฐที่สุดคือ การให้ทานที่ปราศจากการยึดมั่นถือมั่น ทั้งผู้ให้สิ่งของและผู้รับ คือการให้ หรือการอุทิศ โดยปราศจากการยึดมั่นถือมั่นในสัตว์ ตัวตน บุคคล เรา เขา ถือว่าเป็นการให้โดยสุญญตา อันนี้ถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่

3. บุรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคม ตามแนวนิบาตชาดกเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและคนในสังคมโลก บุรณาการด้วยหลักธรรมกัลยาณมิตร การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติ ทำให้ตนเองอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสันติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรวุฒิชัย ขยจุฑาโฒ (เพ็ชรทองมา) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรมด้านจิตอาสา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า หลักไตรสิกขา สังคหวัตถุ 4 ขรวาสาธรรม 4 พรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตอาสาให้กับนักเรียนตามเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ง่าย และเร็วขึ้นเพราะพื้นฐานแห่งศาสนาพุทธที่ยึดมั่นในความดี ดีทั้งภายใน และภายนอก คือ ดีทั้งกาย วาจา และใจ ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม ให้ความสำคัญต่อส่วนรวม สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ รองศาสตราจารย์ สุเชาว์ พลอยชุม (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2566) ได้กล่าวว่า การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

เกี่ยวกับสังคมหรืออุภยัตตะ คือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรต้องทำเพื่อประโยชน์ตนเองและผู้อื่น เมื่อตนเองมีแล้วต้องช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมส่วนรวม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต้องเริ่มต้นที่ตนเองก่อน เมื่อตนเองพร้อมแล้วต้องช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ พระพุทธเจ้าตรัสว่า เสมือนตนเองอยู่ในหล่มจะช่วยผู้คนขึ้นจากหล่มได้อย่างไร หรือตนเองยังไม่มีทรัพย์สินเงินทองจะเอาอะไรไปช่วยคนอื่น ถ้าตนเองไม่แข็งแรงก็ช่วยผู้อื่นไม่ได้ ทุกอย่างต้องเริ่มต้นด้วยประโยชน์ตนตามด้วยประโยชน์ผู้อื่น จบด้วยประโยชน์ทั้งสองฝ่าย แต่ก็อย่ามองเฉพาะตนเอง ต้องมองผู้อื่นด้วย การช่วยเหลือผู้อื่นก็เท่ากับช่วยเหลือตนเองด้วย ดังนั้น การศึกษาชาดกแต่ละเรื่องมีคุณธรรม เช่น มีเมตตา มีจาคะ มีขันติ มีวิริยะ มีปัญญา ชาดกแต่ละเรื่องมีเป้าหมายของชาดกแต่ละเรื่องคือการเล่าประวัติของพระพุทธเจ้าตอนเป็นพระโพธิสัตว์ เตรียมตัวเป็นพระพุทธเจ้าว่า ท่านทำความดี บารมีอะไรบ้าง การบำเพ็ญบุญก็คือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในการทำความดีต่อผู้อื่นและสังคม

จากการศึกษาการบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก ผู้วิจัยพบว่าผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต้องมีจิตสาธารณะ ได้แก่ 1) การมีวินัย คือ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บำเพ็ญประโยชน์ที่แสดงออกถึงการยึดมั่นใน ระเบียบวินัย มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมาย 2) การเสียสละ คือการให้ การแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ด้วยกำลังกาย ทรัพย์สิน สติปัญญา เป็นธรรมะที่ช่วยลดความยึดถือ ยึดติดในตัวตนของตน การช่วยเหลือสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้ 1) ทางกาย คือการช่วยเหลือผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมาย ไม่นิ่งดูตายในการช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ 2) ทางวาจา คือการแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนของผู้อื่น 3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ 4) ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสน และสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาความเดือดร้อนของผู้อื่น ปฏิบัติพัฒนาตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข รู้จักใช้ปัญญา คือความรอบรู้ สามารถแก้ไขปัญหามิให้เกิดปัญหาในสถานการณ์ทุกอย่างได้ดี ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ คือมีความรู้ที่เพียงพอเพื่อนำความรู้เป็นเครื่องมือและมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ได้ดี โดยยึดหลักธรรมกัลยาณมิตร มีความสามัคคีกลมเกลียวผูกมิตรไมตรีกัน

4. องค์ความรู้บูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก

การนำองค์ความรู้มาบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก มีประเด็นดังต่อไปนี้

4.1 ที่มาขององค์ความรู้

การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต้องมีความประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม ได้แก่ 1) มีวินัย การหมั่นฝึกอบรมตนเองด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดความเจริญขึ้นต่อตนเองและสังคม ด้วยการฝึกอบรมทางกาย วาจา และใจ ด้วยความเพียรที่จะป้องกันไม่ให้กุศลสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นกับตนเอง 2) มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคม ทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ไม่บกพร่อง เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยความซื่อตรง มีความมุ่งมั่น ทรนทนในการอยู่ร่วมกันใน

สังคม 3) มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมภายในจิตใจต่อการประพฤติปฏิบัติของผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยมีหลักศีลธรรมเป็นเครื่องระลึกรั้งผลที่เกิดขึ้น

4.2 รูปแบบองค์ความรู้

การวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้ว่าด้วย “บูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก” ในครั้งนี้เป็นการนำแนวทาง LCHC Model มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาผู้บำเพ็ญประโยชน์ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ดังต่อไปนี้

L: Loving kindness ตั้งจิตเมตตา จิตความเมตตา คือสภาพธรรมที่ดี ที่มีความเป็นมิตร เป็นเพื่อน แสดงออกด้วยกาย วาจาและด้วยใจ ความเมตตาจึงเป็นสิ่งที่ควรปลุกฝัง อบรม ให้ทุกคนมีจิตเมตตา ถ้าสังคมให้ความสำคัญในเรื่องความเมตตาย่อมทำให้เกิดความสันติสุขได้ เมตตา มีตั้งแต่ ขั้นศีล ขั้นภวามนา เมตตาที่ประกอบด้วยปัญญามีลักษณะเป็นกุศล ไม่มีโทษ ไม่มีภัยกับใคร เมตตาจึงเป็นธรรมะที่เป็นเครื่องค้ำจุนโลก

C: Compassionate mind พบปัญหาอย่านิ่งดูดาย ปัญหาของสังคมโลก อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกายภาพหรือภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ อุทกภัย ตลอดจนภัยพิบัติอื่น ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อมวลมนุษยชาติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือให้ความช่วยเหลือคนในสังคมโลก

H: Helping societies ขวนขวายช่วยเหลือ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบในฐานะที่อยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ให้ได้รับประโยชน์สุข พ้นจากความทุกข์ เมื่อทุกคนกระทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ สังคมประเทศชาติก็จะเจริญอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

C: Co-operation ร่วมจูนเจือสังคม ความร่วมมือร่วมใจเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นในการเป็นรากฐานทางสังคมและจิตสำนึกของการบูรณาการการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ คนในสังคมต้องเรียนรู้และยอมรับในการอยู่ร่วมกันทางสังคม เมื่อตนได้รับความช่วยเหลือแล้ว ก็ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป เป็นการร่วมจูนเจือซึ่งกันและกัน ให้บรรลุเป้าหมายประโยชน์สุขร่วมกัน ความร่วมมือกันทางสังคมยังเป็นปัจจัย

เชิงกายภาพในแง่ของการเป็นความตกลงและกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างกัน สร้างสุขร่วมกัน

สรุป

การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดกได้แก่ 3 ด้านหลัก คือการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น และการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคม ต่อไปนี้คือสรุปข้อความตามหัวข้อที่กำหนด การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดก นิบาตชาดกเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สอนให้มีจิตใจที่สงบ มีความสุข และพัฒนาตนเอง การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามแนวนิบาตชาดกแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง มีหลักธรรมพรหมวิหารและมีคุณสมบัติเช่นการมีวินัย ความเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เช่นการมีความเข้าใจและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับผู้อื่น มีหลักธรรมสังคหวัตถุเช่นทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา มุ่งส่งเสริมให้ผู้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์มีความเมตตาและมีความกตัญญู การส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับสังคม ยึดหลักธรรมกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในระดับทั้งบุคคล ชุมชน และสังคม มุ่งส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การนำแนวทาง LCHC Model มาปรับเปลี่ยนและพัฒนาผู้บำเพ็ญประโยชน์มีการนำความรู้และหลักธรรมจากพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ในสังคมโดยรวมตามที่ระบุในพระพุทธศาสนา โดยเน้นการตระหนักถึงความเป็นมนุษย์และการให้บริการสู่สังคมอย่างเมตตาและอ่อนโยนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบ

โดยตรงต่อการวางแผนคุณภาพชีวิต การเสริมสร้างความสุขให้สถาบันครอบครัวเป็นกลไกที่รัฐต้องเข้ามามีบทบาท ควรส่งเสริมความสุขให้สถาบันครอบครัวที่เหมาะสม เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ละเอียดอ่อนต่อการดำเนินชีวิต มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู ต่อบิดามารดา รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้มีความรู้เข้าใจในทัศนคติที่ดีและถูกต้อง ในการสร้างฐานพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ละเอียดอ่อนต่อการดำเนินชีวิต โดยส่งเสริมด้านกิจกรรมครอบครัว เพื่อลดปัญหาทางสถาบันครอบครัว

2. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ พบว่าการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับตนเองมีความสำคัญเป็นเบื้องต้น และแผ่ขยายออกไปสู่ผู้อื่นและสังคม ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น จึงควรนำองค์ประกอบด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 3 ด้าน ได้แก่ การมีวินัย ความเสียสละ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. บุรณาการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์วิถีพุทธตามแนวนิบาตชาดกเป็นการบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม ผู้วิจัยได้นำเสนอการบำเพ็ญประโยชน์โดยภาพรวม ดังนั้นจึงมีประเด็นอื่น ๆ ที่สามารถนำมาศึกษาวิจัยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อผู้สูงอายุ หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อคณะสงฆ์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีจิตสาธารณะต่อไป

2. ควรศึกษาพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยใช้องค์ประกอบด้านปัจจัยในครอบครัว ด้านปัจจัยในชุมชน และด้านปัจจัยในสังคม ซึ่งปัจจัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

การศาสนา, กรม. (2525). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *แนวทางการสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย*. วารสารรัฐสภาสาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

จำรัส ดวงอิสาร (เรียบเรียง). (2545). *นิทานชาดก เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: วีพรีนท์ (1991).

พัฒน์ เพ็งผลา. (2535). *ชาดกกับวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พุทธทาส ภิกขุ. (2531). *อัสติสังวัจนายกสมาสนุสรณ์*. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. (2543). *สำนึกไทยที่พึงปรารถนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เดือนตุลย์.

บุษราภรณ์ ตีเียว. (2561). *ขบวนการจิตอาสา: การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนของเยาวชน ใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประทีป จินจิ. (2557). *การพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *คัมภีร์อรรถกถาพุทธทศนิกายชาดก แปล (ภาค 1) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. ฝ่ายคัมภีร์พุทธศาสน์ กองวิชาการ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัย. มุลนิธิ. (2557). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลภาษาไทย ชุด 91 เล่ม. ฉบับ
มหาวิทยาลัย (พิมพ์ครั้งที่ 8). เล่มที่ 55-59. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.